

קצין-דת בצה"ל * סמ"ר ממולח בגיל 25 * ילד-הפלא של ספיר * אבי שיגעון הטכסטיל הכושל * מחלק רישיונות-ייבוא לקרובי מישפחה * האיש שקבר את ההון של „החברה לישראל”

מיכאל

המלאך

החברה לישראל דאגה לתת ערבות בנקאית לבנק של טיבור רוזנבאום נגד ההלוואה שנתן לקבוצת ריגר. ואילו לאחר-מכן, החברה לישראל והחברות שקנתה, הפקידו חזרה כספים אצל טיבור רוזנבאום. תרגיל פיננסי מזהיר זה הציל את החברה לישראל. הוא נחשף לראשונה כאן, והוא הסיבה להפקדות המשוגות של צור אצל טיבור, הפקדות שהביאו להפסדי ענק. אין ספק כי בדיקה עניינית של פרשת ההפקדות המשונה הזאת, תעלה כי ספק אם הן נעשו לפי החוק. בין אם זו פקודת החברות, או תקנות הפיקוח על מטבע זר של האוצר, או תקנות ניירות-הערך בי ארה"ב. אבל צור רצה להשיג גיוס-הון בכל מחיר, גם במחיר של תרגיל פיננסי. התרגיל עורר מורת-רוח אצל משקיעים רבים. ויקטור קארטר, מייסדי החברה לישראל ומראשי יהדות ארה"ב, עזב את החברה. אבל יריבו ושותפו של מאיר לנסקי, סם רוטברג, הודיע על תמיכתו בצור. במקביל השקיע בחברה שותף נוסף של לנסקי ממיאמי, לו פולר.

למרות שהכנסת חוקה חוק מיוחד הנוגת לחברה הטבות מפליגות. כמו פטור מלא ממס-הכנסה ל-28 שנים. צור, באמצעות יועצים, מצא חור בתקנות מס-הכנסה בגרמניה, ובעזרת אותם סעיפים שהביאו גרמנים להשקעות בבתי-מלון בישראל, התקשר עם קבוצת ריגר, שהבטיחה לגייס את ההון הדרוש לחברה לישראל.

הוא עימו לכל אורך הדרך. בי-1955 התמנה ספיר כשר-המיסחר והתעשייה, וצור עבר להיות מנהל חטיבת סחר-החוץ שלו, ואחרי שנה התמנה כמנהל-כללי של מישרד המיסחר והתעשייה. תפקיד זה הוא מילא עד 1966, עת פרש. בי-11 השנים שבהן היה מנכ"ל מישרד המיסחר והתעשייה, היה מעורב כימעט בכל פרשה של הפסדים ושחיתות. הוא עמד מאחורי הקמת תעשיות-הטכסטיל הי-כושלות בעיירות-הפיתוח, הביא ארצה את גימי לוי, טיבי דימונה ועוד מיפעלים, שהמדינה הפסידה בגללם מיליוני לירות. הוא עמד מאחורי הקמת תעשיות-הרכב הכושלות, שעלו לאוצר מאות מיליוני לירות; מאחורי הקמת תעשיית היהלומים על בסיס של הברחות ומיסחר בשוק-שחור, התנגש על רקע זה עם מי שהיה המפקח על-היהלומים, יונה חצור, שנאלץ להתפטר מתפקידו מאחר שסירב למלא את הוראות המלאך מיכאל — כינויו של צור.

כאשר פרש ב-1966 מן הממשלה, היה זה בגלל מינויו של חיים צדוק כשר-המיסחר והתעשייה. ספיר פרש אז להיות מזכיר מפא"י, וכל אנשיו הלכו עימו. נאמן אחר שלו, משה זנבר, פרש אף הוא אל הבנק לפיתוח התעשייה. צור פרש כדי להיות יושב-ראש מועצת-המנהלים של צ"ם. הוא התפרסם במיכתב גלוי שפירסם אז נגד המנכ"ל הקודם של צ"ם, ד"ר ברוך וידרא, האשימו בו בניהול כושל ובהפסד של מאות מיליוני לירות בצ"ם. מיכתבו של צור גם לסערת-רוחות ללא-תקדים בארץ, גם מאחר שמאזני צ"ם עד אז הראו רווחים.

כאשר היה מנכ"ל מישרד-המיסחר והתעשייה, היה היום של חברת-הייצוא לאפריקה. בעניין זה החל עוד כשנכנס לעבודה בממשלה. עת נתן לחברת זורו חלק בחברת-ייצוא ממשלתית שהקים, ל-סחר עם גאנה. לאחר-מכן היה מעדיף באופן בולט חברה ששמה דיונון מוערב-אפריקה, שנהלה עליידי אלכסנדר כהנן. עיסקות החברה באפריקה מומנו עליידי הבנק של טיבור רוזנבאום. כעבור שנים אחדות הוכיח רח אלכס כהנן להתפטר ומבקר-המדינה גילה כי ניהל את החברה לתועלתו הי אישית.

יצר-הרס

דו-סיטרי

בעיקבות קארטר פרש גם אייב פיינברג, מראשי יהדות ניו-יורק. גם מנכ"ל קונצרן כלל, אהרון דוברת, פרש מן החברה. סו זיגמונד וארבורג תבע ל-החזיר את קארטר, ומשלא הצליח, פרש מכל פעילות בחברה.

צור לא התרגש, מינה מועצת-מנהלים מאנשיו, בה ישבו בעיקר הברון רוטשילד, יעקב ברוך (נציגו של סם ברוזנפמן, שעשה כספים עם לנסקי מהברחות ויסקי לקנדה), משה-בנו גיטר, ארנסט יפה, מרדכי (מוקה) לימון (נציגו של רוטשילד), אשר ידליו, שאול איזנברג (המיליונר מר אסיה), וכן סם רוטברג וטיבור רוזנבאום ועוד ארבעה גרמנים. ממועד זה, פברואר 1972, עשה צור בחברה כבתוך שלו.

צור עשה בכספי החברה את ההיפך ממה שהתכוונן מייסדה. במקום להקים תעשיות חדשות, הוא קנה בתי-מלון, חברות-ביטוח, הקים חברות-בנייה, השקיע בספריות בבורסה. כאשר קנה את בתי הויקו, היה זה אחרי שמעריכים הקשורים בו קבעו כי שווי כל בתי הויקו 85 מיליון לירות, בעוד שהאוצר הצריכם ב-250 מיליון לירות.

הוא קנה רבע מבתי-הויקו במחיר אפי-סי. הוא קנה את מחצית חברת האניות הענקית צ"ם ב-60 מיליון לירות. כך, למשל, הוא קנה גם מלון-דירות בירושלים, מלון פלאזה, ב-58 מיליון לירות, מזה שני-שליש הלוואות של הממשלה בריבית של 6%, ובנוסף קיבל ביטוח נגד פחות על קנייה זו.

כאשר נשאל מיכאל צור האם אינו נפגע מכך שאינו מכהן בממשלה, השיב כי באמצעות שליטה על עמדות-כוח כלכליות, יצבור לעצמו יותר השפעה במשק, ובר-עיקבות כך גם במדינה כולה. כל חייו חלם על תפקידי-מפתח בממשלה, חוץ ש-טיפס לצמרת כשדרונו שורה הרפתקאות כלכליות מסמרות-שיער.

קשה לאמוד את שיעור מאות המיליונים ששילמו אורחי-המדינה בגלל השגיאות של מיכאל צור ומורו-ורבו פינחס ספיר, אך השגיאה האחרונה היתה גדולה מדי. 40 מיליון דולר הפסדים בעיסקי חברות אנונימיות הרשומות בלוזסמבורג, זהו סכום גדול מדי אפילו לגבי ספיר.

ככל שצור התקדם בתפקידיו, שלט על סכומים גדולים יותר, כך גדל הסיכון כי השגיאות יעלו למדינה יותר. כך, ב-אורה פראדוסקלי, ככל שאץ קדימת הוא התקדם לקראת סופר-שלו.

הברון ארמונד דה-רוזנבאום וידר, היו"ר לא יעד

סם רוטברג וידר, היו"ר אינו רוצה לדעת

צור היה נואש, וכאן הגה תרגיל מזהיר, אם כי לא לגמרי חוקי: הבנק של טיבור רוזנבאום הילווה כספים לקבוצת ריגר. זו השקיעה את הכסף בחברה לישראל כאילו היתה זו השקעה מכספיה שלה.

הבטחה זו כמוה היה כהצלת החברה. שכן, החברה לישראל נרשמה לחברה ב-ארה"ב כדי שתוכל לגייס כספים שם, ולפי תקנות הוועדה לניירות-הערך בארה"ב, היה עליה לגייס סכום מינימלי של כסף עד

החוק מיוחד להטבות

הפער הציבורית הביאה לחיסול פעולות החברה כמות שהיא, והקמת מיסגרת-יג חדשה לסחר עם אפריקה. יושב-ראש מועצת-המנהלים של דיון-גוף מערב-אפריקה היה מנכ"ל מישרד הפיתוח לישראל גלעד. לא יפלא, לכן, שגם צור וגם גלעד נמנו עם היועצים-בשכר של בנק בוקליס בישראל בשנות ה-60. ויחד עימם גם עורך-הדין משה פורת, הידוע בקשריו הי-אמיצים עם גורמים ממלכתיים ישראלים מסוימים, הקשורים עם הבנק של טיבור רוזנבאום.

אנכ, כאשר רוזנבאום התשלט על מיפ-עלי הטכסטיל של אתא, הוא לא שכח למנות את צור כחבר מועצת-המנהלים.

בשנת 1969 ביקש ספיר כי צור, נאמנו, יקח על עצמו את ניהול החברה לישראל. החברה הוקמה ב-1968 עליידי פינחס ספיר, במטרה לגייס השקעות מיהדות העולם ב-סך 100 מיליון דולר. עברה שנה, והחברה הצליחה רק בקושי לגייס 15 מיליון דולר, ויאף זאת תוך מריבות בלתי-רפוסקות בין סגן יושב-ראש מועצת-המנהלים משה זנבר, לבין סו זיגמונד וארבורג, מראשי הבנקאים היהודיים במערב.

צור נכנס לתפקידו במרץ, גילה במהרה כי היהודים לא יתנו כסף לחברה, וזאת